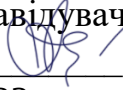

Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

Допущено до захисту
Завідувачка кафедри
 Катерина ПЕТРОВСЬКА
«22» травня 2026

**ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА У
СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ
НАСИЛЬСТВУ**

Кваліфікаційна робота бакалавра

Виконавець: здобувачка першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти,
групи 403 СР
Галузь знань 23 Соціальна робота
Спеціальність 231 Соціальна робота
Освітньо-професійна програма:
Соціальна робота та соціальна
педагогіка
Єлизавета ХЛІСБНІКОВА

Науковий керівник:
ст. викладач Наталія МАЦЕЙКО

Рецензент:
к. пед. н., доц. Анастасія ТУРГЕНЄВА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ.....	6
1.1. Поняття домашнього насильства: види, причини, фактори ризику та наслідки	6
1.2. Професійна діяльність соціального працівника з постраждалими від домашнього насильства: зміст, функції та основні напрями діяльності.....	13
1.3. Технології та методи соціальної роботи у сфері запобігання й протидії домашньому насильству	18
Висновки до першого розділу	27
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ Й ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ.....	29
2.1. Аналіз діяльності соціальних служб у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	29
2.2. Модель профілактики домашнього насильства.....	36
Висновки до другого розділу	44
ВИСНОВКИ	47
ДЕКЛАРАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ГШІ (GAIDeT).....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51

ВСТУП

Домашнє насильство є однією з найбільш гострих соціальних проблем сучасного суспільства, що становить серйозну загрозу для життя, здоров'я та гідності людини. Воно проявляється у фізичному, психологічному, економічному та сексуальному насильстві, порушує права людини, негативно впливає на емоційний стан постраждалих осіб, дестабілізує сімейні відносини та ускладнює процес соціального розвитку суспільства. Особливої актуальності проблема домашнього насильства набуває в умовах соціально-економічної нестабільності, воєнного стану, вимушеного переселення населення та зростання рівня психологічного напруження серед громадян.

У сучасних умовах значно зростає роль соціального працівника як фахівця, який забезпечує підтримку осіб, що постраждали від домашнього насильства, сприяє їх соціальному захисту та відновленню. Професійна діяльність соціального працівника у цій сфері охоплює виявлення випадків насильства, оцінювання потреб постраждалих осіб, надання соціальних послуг, психологічної підтримки, консультування, соціального супроводу, а також проведення профілактичної та інформаційно-просвітницької роботи. Важливим напрямом діяльності є також взаємодія з державними установами, правоохоронними органами, закладами освіти, охорони здоров'я та громадськими організаціями з метою забезпечення комплексної допомоги постраждалим.

Проблема домашнього насильства та професійної діяльності соціального працівника у сфері його запобігання і протидії широко висвітлена у працях зарубіжних і вітчизняних науковців. Теоретичні засади дослідження насильства в сім'ї, його причин, форм та наслідків розглядалися у працях О. Бандурки, В. Бондаровської, Л. Волнової, К. Левченко, І. Трубавіної та ін.; питання гендерно зумовленого насильства, правового забезпечення протидії

домашньому насильству та міжвідомчої взаємодії висвітлювалися у роботах Н. Аніщук, О. Кочемировської, Н. Максимової, Т. Цюман та ін.; теоретико-методологічні основи соціальної роботи та професійної діяльності соціального працівника досліджувалися у працях О. Безпалько, І. Звереві, А. Капської, Л. Міщик, В. Поліщук та ін.; питання соціального супроводу постраждалих від насильства аналізувалися у дослідженнях Н. Заверико, Г. Лактіонової, Т. Семигіної, С. Харченка та ін; проблеми професійної компетентності соціальних працівників, профілактичної роботи, кризового втручання та надання соціальних послуг особам, які постраждали від домашнього насильства, висвітлювалися у працях О. Караман, Н. Кабаченко, Л. Ковальчук та ін.

Проблема запобігання та протидії домашньому насильству потребує постійного вдосконалення професійної підготовки соціальних працівників, розвитку їхніх професійних компетентностей та впровадження сучасних методів і технологій соціальної роботи. Незважаючи на вдосконалення нормативно-правової бази України у сфері протидії домашньому насильству, на практиці залишаються актуальними питання недостатньої ефективності міжвідомчої взаємодії, обмеженості ресурсного забезпечення соціальних служб, професійного вигорання фахівців та недостатньої обізнаності населення щодо можливостей отримання допомоги.

У зв'язку з цим дослідження професійної діяльності соціального працівника у сфері запобігання та протидії домашньому насильству має важливе теоретичне і практичне значення, оскільки спрямоване на підвищення ефективності соціальної роботи, удосконалення системи соціального захисту населення та забезпечення належної підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства.

Об'єкт дослідження – професійна діяльність соціального працівника.

Предмет дослідження – зміст, методи, технології та практичні аспекти професійної діяльності соціального працівника у сфері запобігання й протидії домашньому насильству.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати особливості професійної діяльності соціального працівника у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також розробити модель профілактики даного явища.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати поняття домашнього насильства, його види, причини, фактори ризику та наслідки.
2. Охарактеризувати зміст, функції та основні напрями професійної діяльності соціального працівника у роботі з постраждалими від домашнього насильства.
3. Дослідити технології та методи соціальної роботи у сфері запобігання й протидії домашньому насильству.
4. Здійснити аналіз діяльності соціальних служб у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, розробити модель профілактики даного явища.

Методи дослідження: *теоретичні* (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація наукової літератури та нормативно-правових документів з проблеми дослідження); *емпіричні* (контент-аналіз офіційних сайтів соціальних служб та установ, аналіз практичного досвіду діяльності фахівців соціальної сфери); *метод моделювання* (для розробки моделі профілактики домашнього насильства); *методи порівняння та узагальнення результатів дослідження*.

Структура дослідження: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Робота містить 49 сторінок основного тексту. Загальний обсяг роботи – 54 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

1.1. Поняття домашнього насильства: види, причини, фактори ризику та наслідки

Домашнє насильство є однією з найгостріших соціальних проблем сучасного суспільства, що негативно впливає на фізичне та психічне здоров'я людини, порушує її права, свободи та гідність. Воно проявляється у різних формах і має складний, багатоаспектний характер, охоплюючи не лише особистісний, а й соціальний, правовий та психологічний рівні. Зростання кількості випадків домашнього насильства вимагає глибокого дослідження його сутності, причин виникнення, факторів ризику та наслідків для особистості й суспільства. Вивчення даної проблеми є необхідним для розробки ефективних заходів запобігання та організації професійної допомоги постраждалим особам.

Проблема домашнього насильства є предметом дослідження багатьох галузей науки, зокрема соціальної роботи, психології, педагогіки, соціології та права. У сучасній науковій літературі поняття «домашнє насильство» розглядається як складне соціальне явище, що характеризується систематичним застосуванням фізичного, психологічного, сексуального або економічного впливу однією особою щодо іншої у межах сімейних або близьких відносин. Домашнє насильство порушує основні права людини, негативно впливає на фізичне та психічне здоров'я постраждалих осіб, а також створює загрозу для стабільності сім'ї та суспільства загалом.

У наукових джерелах домашнє насильство визначається як форма агресивної поведінки, спрямована на встановлення контролю та влади над іншою особою через примус, приниження, залякування або застосування сили.

На думку багатьох дослідників, домашнє насильство є не лише індивідуальною проблемою окремої сім'ї, а й суспільним явищем, що пов'язане з економічними, соціальними, культурними та психологічними чинниками. Вчені наголошують, що насильство в сім'ї часто має прихований характер, оскільки постраждалі особи нерідко замовчують проблему через страх, сором, залежність від кривдника або недовіру до державних інституцій [2, с. 16].

У працях вітчизняних і зарубіжних науковців домашнє насильство трактується як повторювана модель поведінки, яка спрямована на домінування над членами сім'ї. Особлива увага приділяється порушенню емоційної безпеки людини, психологічному тиску, обмеженню свободи та контролю над життям постраждалої особи. Дослідники підкреслюють, що домашнє насильство може виникати незалежно від соціального статусу, рівня освіти, матеріального становища чи віку членів сім'ї [7, с. 15].

Важливе значення у визначенні поняття домашнього насильства мають нормативно-правові документи. В Україні основним документом, який регулює питання запобігання та протидії домашньому насильству, є Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [21]. Відповідно до цього Закону, **домашнє насильство** визначається як *діяння фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї, у межах місця проживання або між родичами, колишнім чи теперішнім подружжям, а також між іншими особами, які спільно проживають або проживали однією сім'єю*. Закон також передбачає відповідальність за вчинення таких дій та визначає систему заходів щодо захисту постраждалих осіб.

Міжнародні нормативно-правові акти також приділяють значну увагу проблемі домашнього насильства. Зокрема, важливим документом є Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу [12] із цими явищами, більш відома як

Стамбульська конвенція. У документі домашнє насильство визначається як усі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які відбуваються у сім'ї або між колишніми чи теперішніми партнерами незалежно від спільного проживання.

У науковій літературі та нормативно-правових документах домашнє насильство розглядається як складне соціально-правове явище, що проявляється у різних формах агресивної поведінки та порушує права і свободи людини. Сучасне розуміння домашнього насильства передбачає необхідність комплексного підходу до його попередження, своєчасного виявлення та надання ефективної допомоги постраждалим особам.

Домашнє насильство проявляється у різних формах, які можуть існувати окремо або поєднуватися між собою. Відповідно до наукових підходів основними **видами** домашнього насильства є фізичне, психологічне, сексуальне та економічне насильство. Кожен із цих видів має свої особливості прояву та негативні наслідки для постраждалої особи.

Фізичне насильство є однією з найбільш поширених і небезпечних форм домашнього насильства. Воно передбачає умисне застосування фізичної сили, що може спричинити тілесні ушкодження, біль або загрозу життю людини. До проявів фізичного насильства належать побиття, штовхання, удари, ляпаси, душіння, нанесення опіків, позбавлення їжі чи сну, а також використання предметів або зброї для завдання шкоди. Наслідками фізичного насильства можуть бути травми, інвалідність, погіршення стану здоров'я та навіть смерть постраждалої особи.

Психологічне насильство полягає у систематичному емоційному впливі на людину з метою приниження, контролю та залякування. Воно може проявлятися у словесних образах, погрозах, приниженні гідності, шантажі, переслідуванні, обмеженні спілкування з іншими людьми, постійному контролі або маніпуляціях. Особливістю психологічного насильства є те, що воно часто не має видимих ознак, однак завдає значної шкоди психічному

здоров'ю людини. Постраждали особи можуть відчувати страх, тривожність, депресію, втрату впевненості у собі та емоційну залежність від кривдника.

Сексуальне насильство охоплює будь-які дії сексуального характеру, вчинені без добровільної згоди людини. До нього належать примушування до статевих контактів, небажаних сексуальних дій, сексуальні домагання, примус до перегляду порнографічних матеріалів або використання людини у сексуальних цілях. Особливо небезпечним є сексуальне насильство щодо дітей та осіб, які перебувають у залежному становищі. Наслідки такого насильства можуть проявлятися у психологічних травмах, порушенні психоемоційного стану, проблемах у міжособистісних стосунках та втраті відчуття безпеки.

Економічне насильство пов'язане з умисним позбавленням людини матеріальних ресурсів або можливості самостійно ними розпоряджатися. Воно може проявлятися у забороні працювати чи навчатися, контролі над доходами, привласненні коштів, позбавленні житла, їжі, одягу або інших необхідних засобів для існування. Економічна залежність часто змушує постраждалих осіб залишатися у насильницьких стосунках через страх втрати матеріальної підтримки [4, с. 164].

Усі види домашнього насильства мають руйнівний вплив на особистість та порушують її права і свободи. Вони створюють загрозу фізичному та психічному здоров'ю людини, ускладнюють соціальну адаптацію та потребують своєчасного виявлення і професійної допомоги.

Домашнє насильство є складним соціальним явищем, виникнення якого зумовлене сукупністю психологічних, соціальних, економічних та культурних причин. Воно не виникає раптово, а формується під впливом різноманітних негативних чинників, які сприяють агресивній поведінці у сімейних відносинах. Розуміння причин домашнього насильства є важливим для організації ефективної профілактичної роботи та надання своєчасної допомоги постраждалим особам.

Основними **причинами** домашнього насильства є:

– *психологічна нестабільність кривдника, низький рівень емоційної саморегуляції та невміння конструктивно вирішувати конфлікти.* Агресивна поведінка часто формується під впливом негативного життєвого досвіду, зокрема пережитого насильства у дитинстві. Особи, які зростали у сім'ях, де панували жорстокість і приниження, нерідко сприймають насильство як нормальний спосіб взаємодії між членами родини. Важливу роль також відіграють ревності, прагнення контролювати партнера, невпевненість у собі та бажання домінувати над іншими;

– *соціально-економічні труднощі.* Безробіття, низький рівень доходів, фінансова нестабільність, житлові проблеми та складні умови життя підвищують рівень напруження у сім'ї та можуть провокувати конфлікти. Значний вплив має також алкогольна та наркотична залежність, яка часто супроводжується втратою контролю над поведінкою та підвищенням рівня агресії;

– *гендерні стереотипи та патріархальні уявлення про роль чоловіка і жінки у сім'ї.* У суспільстві можуть існувати переконання щодо допустимості насильницьких методів виховання або домінування одного члена сім'ї над іншим. Такі установки формують толерантне ставлення до насильства та ускладнюють своєчасне реагування на його прояви;

– *недостатній рівень правової обізнаності населення щодо прав людини та механізмів захисту від домашнього насильства.* Постраждалі особи часто не звертаються по допомогу через страх осуду, матеріальну залежність, недовіру до державних установ або небажання розголошувати сімейні проблеми. Прихований характер домашнього насильства сприяє його тривалому існуванню та повторюваності;

– *воєнний стан, вимушене переселення населення, психологічний стрес та соціальна нестабільність.* Постійне емоційне напруження, травматичний досвід та погіршення умов життя можуть посилювати конфлікти у сім'ях та збільшувати кількість випадків насильства [3, с. 42].

Причини виникнення домашнього насильства мають комплексний характер і пов'язані з особистісними, соціальними, економічними та культурними чинниками. Ефективне запобігання домашньому насильству потребує комплексного підходу, спрямованого на усунення причин агресивної поведінки, підвищення рівня правової культури населення та розвитку системи соціальної підтримки сімей.

Домашнє насильство має серйозні негативні **наслідки** для особистості, сім'ї та суспільства загалом. Воно порушує фізичне й психічне здоров'я людини, руйнує міжособистісні стосунки, знижує якість життя та створює загрозу соціальній стабільності. Наслідки домашнього насильства можуть бути короткотривалими або довготривалими та впливати на різні сфери життєдіяльності людини.

Для особистості домашнє насильство є джерелом фізичних, психологічних та емоційних травм. *Фізичні наслідки* проявляються у тілесних ушкодженнях різного ступеня тяжкості, хронічних захворюваннях, порушеннях сну, погіршенні загального стану здоров'я та втраті працездатності. У тяжких випадках насильство може призвести до інвалідності або смерті постраждалої особи.

Психологічні наслідки домашнього насильства часто є ще більш руйнівними, оскільки впливають на внутрішній стан людини та її здатність до повноцінного життя. Постраждалі особи нерідко переживають страх, тривожність, депресію, емоційну нестабільність, почуття безпорадності та втрату самоповаги. У багатьох випадках формується психологічна залежність від кривдника, що ускладнює можливість припинення насильницьких стосунків. Тривале перебування у ситуації насильства може спричинити посттравматичний стресовий розлад, соціальну ізоляцію та суїцидальні думки.

Особливо негативно домашнє насильство впливає на дітей, які стають свідками або жертвами жорстокого поводження. Діти, які зростають у сім'ях із насильством, часто мають проблеми у навчанні, труднощі у спілкуванні з

однолітками, підвищену агресивність або замкнутість. У них можуть формуватися викривлені уявлення про сімейні стосунки та моделі поведінки, що підвищує ризик повторення насильства у майбутньому.

Для сім'ї домашнє насильство має руйнівний характер, оскільки призводить до втрати довіри, взаєморозуміння та емоційної близькості між її членами. Постійні конфлікти, страх і напруження порушують психологічний клімат у родині, сприяють дезорганізації сімейного життя та можуть стати причиною розлучення, соціального сирітства дітей або втрати сімейних цінностей [10, с. 131].

На рівні суспільства домашнє насильство створює значні *соціальні та економічні проблеми*. Воно сприяє поширенню злочинності, соціальної дезадаптації, безробіття та погіршенню демографічної ситуації. Значні ресурси держави витрачаються на медичну допомогу, соціальний захист, роботу правоохоронних органів та реабілітацію постраждалих осіб. Крім того, толерантне ставлення до насильства негативно впливає на рівень правової культури суспільства та перешкоджає формуванню безпечного соціального середовища.

Домашнє насильство має багатогранні негативні наслідки, які впливають не лише на окрему людину чи сім'ю, а й на суспільство в цілому. Це зумовлює необхідність своєчасного виявлення випадків насильства, надання професійної допомоги постраждалим особам та реалізації ефективних заходів профілактики [10, с. 132].

Таким чином, домашнє насильство є складною соціальною проблемою, що має різноманітні форми прояву та негативні наслідки для особистості, сім'ї й суспільства. Його виникнення зумовлене сукупністю психологічних, соціальних, економічних і культурних чинників, а поширення пов'язане з низьким рівнем правової культури, соціальною нестабільністю та толерантним ставленням до насильства у суспільстві. Домашнє насильство завдає значної шкоди фізичному та психічному здоров'ю людини, порушує сімейні взаємини

та негативно впливає на соціальне благополуччя. Це зумовлює необхідність комплексного підходу до запобігання та протидії домашньому насильству, а також організації ефективної системи соціальної підтримки постраждалих осіб.

1.2. Професійна діяльність соціального працівника з постраждалими від домашнього насильства: зміст, функції та основні напрями діяльності

У сучасних умовах проблема домашнього насильства потребує не лише правового реагування, а й організації комплексної соціальної допомоги постраждалим особам. Важливу роль у цьому процесі відіграє соціальний працівник, професійна діяльність якого спрямована на захист прав людини, надання підтримки, соціального супроводу та сприяння подоланню складних життєвих обставин. Робота з постраждалими від домашнього насильства вимагає високого рівня професійної підготовки, розвитку комунікативних навичок, уміння здійснювати кризове втручання та міжвідомчу взаємодію. Тому дослідження змісту, функцій та основних напрямів професійної діяльності соціального працівника у цій сфері є важливим для підвищення ефективності соціальної роботи.

Професійна діяльність соціального працівника у сфері протидії домашньому насильству є важливим напрямом соціальної роботи, спрямованим на захист прав людини, підтримку постраждалих осіб та попередження насильницької поведінки у сім'ї. Її сутність полягає у наданні комплексної соціальної допомоги особам, які зазнали різних форм домашнього насильства, а також у створенні умов для їхньої безпеки, соціального захисту та відновлення здатності до повноцінного життя.

У науковій літературі професійна діяльність соціального працівника розглядається як *система цілеспрямованих дій, методів і заходів, що*

реалізуються для підтримки людини у складних життєвих обставинах. У сфері протидії домашньому насильству така діяльність має комплексний характер та охоплює соціальну, психологічну, консультативну, профілактичну й координаційну допомогу. Соціальний працівник виступає посередником між постраждалою особою та системою соціального захисту, забезпечуючи доступ до необхідних послуг, ресурсів та спеціалізованої допомоги [13].

Особливістю професійної діяльності соціального працівника у даній сфері є необхідність оперативного реагування на випадки насильства та вміння працювати в кризових ситуаціях. Фахівець здійснює оцінку потреб постраждалої особи, визначає рівень загрози її життю та здоров'ю, організовує соціальний супровід і допомагає у вирішенні соціальних, психологічних та правових проблем. Важливим напрямом діяльності є також профілактична робота, спрямована на попередження випадків домашнього насильства, підвищення рівня правової обізнаності населення та формування ненасильницьких моделей поведінки.

Професійна діяльність соціального працівника у сфері протидії домашньому насильству базується на **принципах** гуманізму, конфіденційності, поваги до гідності людини, індивідуального підходу та дотримання прав постраждалих осіб. Ефективність такої діяльності значною мірою залежить від професійної компетентності фахівця, його комунікативних навичок, емоційної стійкості та здатності до міжвідомчої взаємодії. Саме тому професійна діяльність соціального працівника є важливою складовою системи запобігання та протидії домашньому насильству.

Зміст професійної діяльності соціального працівника у сфері запобігання та протидії домашньому насильству полягає у наданні комплексної допомоги постраждалим особам, захисті їхніх прав та створенні умов для подолання складних життєвих обставин. Така діяльність охоплює систему соціальних, психологічних, консультативних, профілактичних і реабілітаційних заходів, спрямованих на забезпечення безпеки постраждалих

осіб та попередження повторних випадків насильства. Соціальний працівник виступає важливою ланкою між людиною, яка постраждала від домашнього насильства, та установами соціального захисту, охорони здоров'я, правоохоронними органами й громадськими організаціями [16, с. 92-93].

Основними **функціями** соціального працівника є:

- *діагностична функція*, яка передбачає виявлення випадків домашнього насильства, оцінку потреб постраждалої особи та визначення рівня небезпеки для її життя і здоров'я. Соціальний працівник аналізує соціально-психологічний стан клієнта, умови його проживання, сімейні взаємини та визначає необхідні види допомоги;

- *захисна функція*, спрямована на забезпечення прав та безпеки постраждалих осіб. Соціальний працівник інформує клієнтів про їхні права, можливості отримання соціальних послуг, допомагає звернутися до правоохоронних органів, кризових центрів, мобільних бригад соціально-психологічної допомоги або притулків для постраждалих осіб;

- *консультативна функція* полягає у наданні інформаційної, психологічної та соціальної підтримки. Соціальний працівник допомагає людині усвідомити проблему, подолати страх, сформулювати впевненість у власних можливостях та знайти шляхи виходу із кризової ситуації. У процесі консультування фахівець сприяє стабілізації емоційного стану постраждалої особи та розвитку її здатності до самостійного прийняття рішень;

- *соціально-профілактична функція* спрямована на попередження домашнього насильства через проведення інформаційно-просвітницької роботи, тренінгів, лекцій та соціальних акцій. Соціальний працівник бере участь у формуванні ненасильницьких моделей поведінки, підвищенні рівня правової культури населення та розвитку відповідального ставлення до сімейних взаємин;

- *координаційна функція* передбачає взаємодію з різними установами та спеціалістами для забезпечення комплексної допомоги постраждалим особам.

Соціальний працівник координує співпрацю між соціальними службами, психологами, медичними працівниками, юристами, педагогами та правоохоронними органами [20, с. 147].

Зміст професійної діяльності соціального працівника у сфері протидії домашньому насильству має комплексний характер та реалізується через виконання різноманітних функцій, спрямованих на захист прав людини, надання допомоги постраждалим особам і попередження насильства у сімейному середовищі.

Основні напрями діяльності соціального працівника у роботі з постраждалими від домашнього насильства охоплюють комплекс заходів, спрямованих на захист прав людини, подолання наслідків насильства та відновлення соціального функціонування особистості. До основних **напрямів** діяльності належать:

- *виявлення випадків домашнього насильства* – своєчасне встановлення фактів насильства, оцінка рівня небезпеки для постраждалої особи, визначення її потреб та складних життєвих обставин;

- *надання соціальної підтримки* – забезпечення постраждалих осіб необхідною інформацією, допомогою у вирішенні соціально-побутових проблем, сприяння отриманню соціальних послуг та матеріальної підтримки;

- *соціальне консультування* – інформування постраждалих осіб щодо їхніх прав, механізмів захисту, можливостей отримання психологічної, медичної, правової та соціальної допомоги;

- *соціальний супровід постраждалих осіб* – організація тривалої підтримки клієнта, допомога у стабілізації життєвої ситуації, сприяння відновленню соціальних зв'язків та самостійності;

- *кризове втручання* – оперативне реагування на випадки домашнього насильства, забезпечення безпеки постраждалої особи, направлення до спеціалізованих служб, кризових кімнат або притулків;

- *психологічна підтримка* – допомога у подоланні емоційних переживань, страху, тривожності, зниження рівня психологічної напруги та відновлення впевненості у собі;

- *профілактична діяльність* – проведення інформаційно-просвітницької роботи серед населення, формування ненасильницьких моделей поведінки, підвищення рівня обізнаності щодо проблеми домашнього насильства;

- *робота з дітьми, які постраждали від насильства або стали його свідками* – надання психологічної та соціальної підтримки дітям, сприяння захисту їхніх прав та забезпеченню безпечного середовища;

- *посередницька та координаційна діяльність* – взаємодія з правоохоронними органами, закладами охорони здоров'я, освітніми установами, центрами соціальних служб та громадськими організаціями;

- *реабілітаційна діяльність* – сприяння соціальній адаптації постраждалих осіб, відновленню їхнього психологічного стану, соціальної активності та здатності до самостійного життя;

- *правозахисна діяльність* – захист прав та інтересів постраждалих осіб, допомога в оформленні документів, підготовці звернень та отриманні правової допомоги [20].

Таким чином, діяльність соціального працівника у роботі з постраждалими від домашнього насильства має багатокomпонентний характер і спрямована на забезпечення комплексної допомоги, соціального захисту та попередження повторних випадків насильства.

Отже, професійна діяльність соціального працівника у роботі з постраждалими від домашнього насильства має комплексний характер і потребує високого рівня професійної підготовки, здатності до роботи у кризових ситуаціях та застосування сучасних методів соціальної роботи з метою забезпечення ефективного соціального захисту та підтримки постраждалих осіб.

1.3. Технології та методи соціальної роботи у сфері запобігання й протидії домашньому насильству

Ефективне запобігання домашньому насильству потребує застосування сучасних технологій та методів соціальної роботи, спрямованих на надання своєчасної допомоги постраждалим особам, попередження повторних випадків насильства та формування безпечного соціального середовища. У професійній діяльності соціального працівника важливе значення мають технології кризового втручання, соціального супроводу, консультування, профілактичної та реабілітаційної роботи. Використання різноманітних методів соціальної роботи забезпечує комплексний підхід до вирішення проблеми домашнього насильства та сприяє підвищенню ефективності соціального захисту населення. Тому дослідження технологій і методів соціальної роботи у даній сфері є важливим напрямом сучасної соціальної практики.

Соціальні технології та методи у сфері запобігання домашньому насильству є важливими інструментами професійної діяльності соціального працівника, спрямованими на попередження насильства, захист постраждалих осіб та подолання негативних наслідків насильницької поведінки. У соціальній роботі технології розглядаються як система послідовних дій, форм, засобів і способів організації допомоги, що забезпечують досягнення визначеної соціальної мети. Методи соціальної роботи є способами практичного впливу на особистість, сім'ю або соціальне середовище з метою вирішення складних життєвих ситуацій.

У сфері запобігання домашньому насильству соціальні технології мають комплексний характер та охоплюють профілактичну, діагностичну, консультативну, корекційну й реабілітаційну діяльність. Їх застосування спрямоване на своєчасне виявлення випадків насильства, оцінку потреб

постраждалих осіб, організацію соціального супроводу та надання психологічної, правової й соціальної допомоги.

Методи соціальної роботи у даній сфері включають індивідуальне консультування, кризове втручання, соціальний супровід, інформаційно-просвітницьку роботу, тренінги, групові форми роботи та профілактичні заходи. Важливе значення має міждисциплінарний підхід, який передбачає взаємодію соціальних працівників із психологами, медичними працівниками, педагогами та правоохоронними органами.

Соціальні технології та методи у сфері запобігання домашньому насильству забезпечують комплексне вирішення проблем постраждалих осіб, сприяють попередженню насильства та підвищують ефективність соціальної роботи у даній сфері.

Однією з найбільш важливих технологій соціальної роботи у сфері протидії домашньому насильству є ***технологія соціального супроводу постраждалих осіб***. Її сутність полягає у наданні комплексної, систематичної та довготривалої допомоги людині, яка опинилася у складних життєвих обставинах внаслідок насильства. Соціальний супровід спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи, відновлення її соціального функціонування та підвищення здатності самостійно вирішувати життєві проблеми.

Реалізація соціального супроводу розпочинається з оцінки потреб постраждалої особи та визначення рівня загрози її життю і здоров'ю. На основі отриманих даних соціальний працівник розробляє індивідуальний план допомоги, який враховує особливості життєвої ситуації клієнта та його потреби. Важливими складовими соціального супроводу є надання інформаційної, психологічної, соціальної та правової підтримки, сприяння отриманню необхідних соціальних послуг, допомога у відновленні соціальних зв'язків та адаптації до безпечних умов життя.

У процесі соціального супроводу соціальний працівник координує взаємодію між різними установами та фахівцями, зокрема психологами, юристами, медичними працівниками, правоохоронними органами та спеціалізованими службами підтримки. Така міжвідомча співпраця забезпечує комплексний підхід до вирішення проблем постраждалої особи.

Технологія соціального супроводу є ефективним засобом підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства, оскільки сприяє подоланню кризової ситуації, відновленню соціальної активності та запобіганню повторним випадкам насильства [18, с. 144].

Консультування є одним із ключових методів соціальної роботи у сфері протидії домашньому насильству, оскільки забезпечує постраждалим особам необхідну інформаційну, психологічну та соціальну підтримку. Його основною метою є допомога людині в усвідомленні проблеми, оцінці власної життєвої ситуації, пошуку шляхів її вирішення та прийнятті обґрунтованих рішень щодо подальших дій. У процесі консультування соціальний працівник створює атмосферу довіри та безпеки, що сприяє відкритому обговоренню переживань і труднощів клієнта.

Особливістю консультування постраждалих від домашнього насильства є необхідність врахування їхнього емоційного стану, адже такі особи часто відчують страх, тривогу, сором, безпорадність або психологічну залежність від кривдника. Соціальний працівник допомагає клієнту усвідомити власні права, ознайомлює його з доступними видами соціальної, правової та психологічної допомоги, а також інформує про можливості захисту від насильства.

У практиці соціальної роботи застосовуються різні види консультування: інформаційне, соціально-правове, психологічне та кризове. Залежно від потреб клієнта консультації можуть проводитися індивідуально, із членами сім'ї або у межах міждисциплінарної взаємодії з іншими фахівцями. Важливим результатом консультування є підвищення впевненості

постраждалої особи у власних силах, формування мотивації до змін та активізація її внутрішніх ресурсів.

Консультування є ефективним методом соціальної роботи, який сприяє подоланню кризової ситуації, захисту прав постраждалих осіб та створенню умов для їхнього подальшого соціального відновлення і безпечного життя.

Методи кризового втручання та психологічної підтримки є важливими складовими соціальної роботи з особами, які постраждали від домашнього насильства. Їх застосування спрямоване на оперативне реагування у кризовій ситуації, забезпечення безпеки людини, зниження рівня емоційного напруження та стабілізацію психоемоційного стану постраждалої особи. Особливого значення кризове втручання набуває у випадках, коли існує безпосередня загроза життю або здоров'ю людини.

Кризове втручання передбачає швидке оцінювання ситуації, визначення рівня ризику та потреб постраждалої особи, а також розроблення плану невідкладних дій. Соціальний працівник допомагає клієнту усвідомити наявні ресурси, прийняти першочергові рішення щодо власної безпеки та отримати необхідну соціальну, медичну чи правову допомогу. Одним із важливих методів є складання індивідуального плану безпеки, який містить конкретні дії у разі повторної загрози насильства.

Психологічна підтримка спрямована на подолання наслідків пережитого насильства та відновлення емоційної рівноваги людини. Вона включає емоційну підтримку, активне слухання, емпатійне спілкування, зниження рівня тривожності та формування почуття захищеності. Соціальний працівник допомагає постраждалій особі усвідомити власну цінність, відновити впевненість у собі та подолати почуття провини чи безпорадності.

Методи кризового втручання та психологічної підтримки забезпечують своєчасну допомогу постраждалим від домашнього насильства, сприяють подоланню кризових переживань, відновленню психологічного благополуччя та підвищенню здатності особистості до подальшої соціальної адаптації [9].

Профілактичні технології є одним із ключових напрямів діяльності соціального працівника у сфері запобігання домашньому насильству. Вони спрямовані на попередження виникнення насильницької поведінки, усунення чинників ризику, формування безпечного сімейного середовища та підвищення рівня обізнаності населення щодо проблеми домашнього насильства. Основні профілактичні технології включають:

– *інформаційно-просвітницькі технології* – передбачають проведення лекцій, бесід, семінарів, вебінарів, круглих столів, інформаційних кампаній та соціальних акцій. Їх метою є поширення знань про форми домашнього насильства, його наслідки, права постраждалих осіб та можливості отримання допомоги;

– *соціально-педагогічні технології* – спрямовані на формування у дітей, підлітків та молоді навичок конструктивного спілкування, ненасильницького вирішення конфліктів, взаємоповаги та відповідального ставлення до сімейних цінностей. Важливе місце займає виховання гендерної рівності та толерантності.

– *технологія раннього виявлення сімей групи ризику* – полягає у своєчасному виявленні сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, мають конфліктні стосунки або інші чинники ризику. Соціальний працівник проводить оцінку потреб сім'ї та організовує необхідну підтримку з метою попередження насильства.

– *соціальний патронаж та профілактичний супровід сімей* – передбачає систематичну роботу з сім'ями, які потребують допомоги, консультування членів родини, моніторинг їхнього соціального становища та надання необхідних соціальних послуг.

– *тренінгові технології* – включають проведення тренінгів із розвитку комунікативних навичок, емоційної саморегуляції, управління конфліктами та відповідального батьківства. Такі заходи сприяють формуванню конструктивних моделей поведінки у сімейному середовищі.

– *технологія міжвідомчої взаємодії* – базується на співпраці соціальних служб із закладами освіти, охорони здоров'я, правоохоронними органами, громадськими організаціями та іншими суб'єктами, що здійснюють діяльність у сфері захисту прав людини. Це забезпечує комплексний підхід до профілактики домашнього насильства.

– *індивідуальна профілактична робота* – здійснюється з особами, які перебувають у кризових життєвих обставинах або мають ризик прояву насильницької поведінки. Вона спрямована на корекцію поведінки, розвиток навичок самоконтролю та формування відповідального ставлення до міжособистісних відносин.

– *соціальна реклама та медіапрофілактика* – передбачає використання засобів масової інформації та соціальних мереж для формування негативного ставлення до насильства, популяризації сімейних цінностей і поширення інформації про служби допомоги постраждалим особам.

Профілактичні технології у роботі соціального працівника мають комплексний характер і спрямовані на попередження домашнього насильства шляхом підвищення рівня обізнаності населення, підтримки сімей, розвитку навичок ненасильницької поведінки та усунення соціальних чинників ризику [6, с. 98].

Соціально-педагогічні та інформаційно-просвітницькі методи роботи займають важливе місце у системі запобігання домашньому насильству, оскільки спрямовані на формування суспільної нетерпимості до насильства, підвищення рівня обізнаності населення та розвиток навичок ненасильницької поведінки. Їх застосування дозволяє впливати не лише на осіб, які вже зіткнулися з проблемою домашнього насильства, а й на широкі верстви населення з метою попередження виникнення насильницьких моделей взаємодії.

Соціально-педагогічні методи передбачають організацію виховної, профілактичної та розвивальної роботи з різними категоріями населення,

насамперед із дітьми, підлітками та молоддю. У межах даного напрямку проводяться тематичні заняття, тренінги, дискусії, рольові ігри, виховні години та інтерактивні заходи, спрямовані на розвиток навичок конструктивного спілкування, мирного розв'язання конфліктів, емоційної саморегуляції та відповідального ставлення до міжособистісних відносин. Важливим завданням є формування у молодого покоління поваги до прав людини, гендерної рівності та сімейних цінностей.

Інформаційно-просвітницькі методи спрямовані на поширення знань про проблему домашнього насильства, його причини, наслідки та способи захисту від нього. До таких методів належать лекції, бесіди, консультації, інформаційні кампанії, соціальна реклама, публікації у засобах масової інформації, розповсюдження буклетів, пам'яток та інформаційних матеріалів. Важливу роль у сучасних умовах відіграють цифрові засоби комунікації, зокрема соціальні мережі, вебсайти та онлайн-платформи, які дозволяють охопити широку аудиторію та оперативно поширювати необхідну інформацію.

Особливістю інформаційно-просвітницької діяльності є її спрямованість на підвищення правової культури населення та інформування громадян про можливості отримання допомоги у випадках домашнього насильства. Це сприяє своєчасному зверненню постраждалих осіб до відповідних служб та зменшує рівень толерантності суспільства до проявів насильства.

Соціально-педагогічні та інформаційно-просвітницькі методи роботи є важливими інструментами профілактики домашнього насильства, оскільки сприяють формуванню безпечного соціального середовища, розвитку культури ненасильницьких взаємин та підвищенню рівня обізнаності населення щодо шляхів запобігання насильству і захисту прав людини [5, с. 290].

Тренінгові технології та групові форми роботи є ефективними методами соціальної роботи у сфері запобігання домашньому насильству,

оскільки сприяють формуванню навичок ненасильницької поведінки, розвитку соціальних компетентностей та підвищенню рівня обізнаності учасників щодо проблеми насильства. Їх застосування дозволяє не лише передавати інформацію, а й активно залучати учасників до процесу навчання, обговорення та вироблення конструктивних моделей поведінки.

Тренінгові технології ґрунтуються на принципах активної взаємодії, практичної спрямованості та особистісного розвитку. Під час тренінгів учасники мають можливість опановувати навички ефективної комунікації, мирного врегулювання конфліктів, емоційної саморегуляції, управління стресом та відповідального прийняття рішень. Особливе значення мають тренінги, спрямовані на формування гендерної рівності, розвиток толерантності, поваги до прав людини та запобігання дискримінаційним проявам у сімейних відносинах.

У процесі проведення тренінгів широко використовуються інтерактивні методи роботи, зокрема рольові та ділові ігри, моделювання життєвих ситуацій, аналіз конкретних випадків, дискусії, вправи на розвиток емпатії та командної взаємодії. Такі методи дозволяють учасникам не лише отримувати нові знання, а й застосовувати їх на практиці.

Групові форми роботи включають групи підтримки, тематичні заняття, круглі столи, дискусійні клуби та просвітницькі зустрічі. Вони створюють умови для обміну досвідом, взаємної підтримки та формування соціально схвальних моделей поведінки. Особливу цінність групова робота має для осіб, які постраждали від домашнього насильства, оскільки допомагає подолати почуття ізоляції та відновити соціальні зв'язки.

Тренінгові технології та групові форми роботи є важливими інструментами профілактики домашнього насильства, оскільки сприяють розвитку особистісних і соціальних навичок, формуванню культури ненасильницьких взаємин та підвищенню ефективності профілактичної діяльності у громаді [8].

Міждисциплінарний підхід та міжвідомча взаємодія є важливими умовами ефективного застосування технологій соціальної роботи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Складність цієї проблеми потребує комплексного вирішення, оскільки її наслідки охоплюють соціальну, психологічну, правову, медичну та педагогічну сфери. Саме тому допомога постраждалим особам не може обмежуватися діяльністю лише одного фахівця чи установи.

Міждисциплінарний підхід передбачає об'єднання зусиль соціальних працівників, психологів, юристів, медичних працівників, педагогів та інших спеціалістів для всебічного аналізу ситуації та надання комплексної допомоги постраждалим особам. Кожен фахівець виконує власні професійні функції, що дозволяє враховувати різні аспекти проблеми та забезпечувати ефективну підтримку клієнта.

Міжвідомча взаємодія полягає у співпраці соціальних служб, правоохоронних органів, закладів освіти, охорони здоров'я, центрів безоплатної правової допомоги, громадських організацій та інших суб'єктів, які здійснюють діяльність у сфері захисту прав людини. Така взаємодія забезпечує оперативне реагування на випадки домашнього насильства, координацію дій між установами та ефективне використання наявних ресурсів.

Важливим результатом міжвідомчої співпраці є створення цілісної системи підтримки постраждалих осіб, яка охоплює виявлення випадків насильства, надання соціальної, психологічної, медичної та правової допомоги, а також організацію подальшого соціального супроводу.

Міждисциплінарний підхід і міжвідомча взаємодія підвищують ефективність технологій соціальної роботи, сприяють комплексному вирішенню проблеми домашнього насильства та забезпечують належний рівень захисту й підтримки постраждалих осіб [11].

Таким чином, технології та методи соціальної роботи у сфері запобігання домашньому насильству становлять комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на профілактику насильства, захист постраждалих осіб та подолання наслідків кризових ситуацій. Їх ефективне застосування передбачає використання соціального супроводу, консультування, кризового втручання, психологічної підтримки, профілактичних, соціально-педагогічних та тренінгових технологій. Важливу роль у реалізації цих технологій відіграють міждисциплінарний підхід і міжвідомча взаємодія, які забезпечують комплексність допомоги. Використання сучасних методів соціальної роботи сприяє підвищенню ефективності запобігання домашньому насильству та соціального захисту постраждалих осіб.

Висновки до першого розділу

У результаті теоретичного дослідження встановлено, що домашнє насильство є складним соціальним, психологічним і правовим явищем, яке порушує права та свободи людини і негативно впливає на фізичне, психічне та соціальне благополуччя особистості. З'ясовано, що домашнє насильство може проявлятися у фізичній, психологічній, сексуальній та економічній формах, які нерідко поєднуються між собою та спричиняють комплексні негативні наслідки для постраждалих осіб. Визначено, що причини виникнення домашнього насильства мають багатофакторний характер і пов'язані з психологічними, соціальними, економічними та культурними чинниками. Наслідки домашнього насильства проявляються на рівні особистості, сім'ї та суспільства, що зумовлює необхідність комплексного підходу до його запобігання та подолання.

Дослідження професійної діяльності соціального працівника у сфері протидії домашньому насильству дозволило встановити, що вона є важливою складовою системи соціального захисту населення. Зміст діяльності

соціального працівника охоплює виявлення випадків насильства, оцінювання потреб постраждалих осіб, надання соціальної, психологічної та інформаційної підтримки, здійснення соціального супроводу, кризового втручання та профілактичної роботи. Визначено, що ефективність професійної діяльності забезпечується реалізацією діагностичної, консультативної, захисної, профілактичної, координаційної та реабілітаційної функцій. Особливе значення у роботі з постраждалими особами мають професійні компетентності соціального працівника, зокрема правова обізнаність, комунікативні навички, психологічна підготовка та здатність до міжвідомчої взаємодії.

У ході аналізу технологій та методів соціальної роботи встановлено, що ефективна протидія домашньому насильству потребує використання комплексу сучасних соціальних технологій. До найбільш поширених належать соціальний супровід, консультування, кризове втручання, психологічна підтримка, профілактичні, соціально-педагогічні та інформаційно-просвітницькі технології. Важливу роль відіграють тренінгові технології та групові форми роботи, спрямовані на формування ненасильницьких моделей поведінки та підвищення рівня правової культури населення. Доведено, що необхідною умовою ефективного застосування технологій соціальної роботи є міждисциплінарний підхід та міжвідомча взаємодія між соціальними службами, правоохоронними органами, закладами освіти, охорони здоров'я та громадськими організаціями.

Отже, теоретичний аналіз проблеми засвідчив, що професійна діяльність соціального працівника у сфері запобігання та протидії домашньому насильству має комплексний характер і потребує використання сучасних технологій соціальної роботи, розвитку професійних компетентностей фахівців та забезпечення ефективної взаємодії всіх суб'єктів, залучених до захисту постраждалих осіб і профілактики насильства.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ Й ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

2.1. Аналіз діяльності соціальних служб у сфері запобігання та протидії домашньому насильству

Ефективність системи запобігання та протидії домашньому насильству значною мірою залежить від діяльності соціальних служб, які забезпечують надання комплексної допомоги постраждалим особам та здійснюють профілактичну роботу серед населення. Саме соціальні служби є одними з ключових суб'єктів реалізації державної політики у сфері захисту прав людини та протидії домашньому насильству. Вони здійснюють виявлення випадків насильства, соціальний супровід постраждалих осіб, кризове втручання, консультування та координацію взаємодії з іншими установами.

Для оцінки практичних аспектів професійної діяльності соціальних працівників доцільним є аналіз діяльності конкретної соціальної служби. Одним із доступних джерел отримання інформації виступають офіційні вебсайти установ, які містять відомості про напрями роботи, соціальні послуги, профілактичні заходи та інформаційно-просвітницьку діяльність.

Для аналізу практичних аспектів професійної діяльності соціальних працівників у сфері протидії домашньому насильству було обрано Київський міський центр соціальних служб. Аналіз здійснювався методом контент-аналізу офіційного вебсайту установи, на якому представлено інформацію про напрями діяльності центру, соціальні послуги, профілактичні заходи та форми роботи з особами, які постраждали від домашнього насильства.

Центр є одним із найбільших закладів соціальної роботи в Україні та здійснює діяльність щодо запобігання та протидії домашньому насильству. На

сайті розміщено інформацію про соціальні послуги, профілактичні заходи, співпрацю з мобільними бригадами соціально-психологічної допомоги, кризовими кімнатами та іншими суб'єктами взаємодії, наявні новини, звіти та інформаційні матеріали, які можна використати для проведення контент-аналізу. Діяльність центру відповідає завданням дослідження щодо аналізу професійної діяльності соціальних працівників у сфері протидії домашньому насильству.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності Київського міського центру соціальних служб є запобігання та протидія домашньому насильству, що реалізується через надання соціальних послуг, координацію взаємодії із суб'єктами соціальної роботи та проведення профілактичних заходів.

Основною **метою** діяльності установи у даній сфері є забезпечення своєчасної допомоги постраждалим особам, захист їхніх прав і свобод, попередження повторних випадків насильства та формування безпечного соціального середовища.

До основних **завдань** установи належать:

- виявлення осіб, які постраждали від домашнього насильства;
- надання соціального консультування, психологічної підтримки;
- інформування щодо можливостей отримання правової допомоги;
- здійснення соціального супроводу та перенаправлення клієнтів до спеціалізованих служб підтримки.

Важливим напрямом роботи також є проведення інформаційно-просвітницьких заходів та профілактичних програм, спрямованих на формування ненасильницьких моделей поведінки у сім'ї.

Структура діяльності установи у сфері протидії домашньому насильству базується на принципах міжвідомчої взаємодії та комплексного підходу до надання допомоги. Центр співпрацює з правоохоронними органами, закладами охорони здоров'я, службами у справах дітей, центрами безоплатної правової допомоги, спеціалізованими притулками, кризовими кімнатами та

мобільними бригадами соціально-психологічної допомоги. Така взаємодія забезпечує оперативне реагування на випадки насильства та надання постраждалим особам комплексної підтримки [15; 22; 8].

Аналіз офіційного вебсайту Київського міського центру соціальних служб дозволив встановити, що значна увага приділяється висвітленню питань запобігання та протидії домашньому насильству. Інформаційне наповнення сайту є достатньо структурованим і спрямованим на забезпечення населення актуальною інформацією щодо можливостей отримання допомоги у випадках насильства, а також підвищення рівня обізнаності громадян про дану проблему.

На вебсайті представлено окремі інформаційні матеріали, присвячені проблемі домашнього насильства, його видам, ознакам та наслідкам. Користувачі можуть ознайомитися з нормативно-правовими засадами захисту постраждалих осіб, алгоритмом дій у разі вчинення насильства, контактами служб допомоги та корисними рекомендаціями щодо забезпечення особистої безпеки. Важливим аспектом є наявність інформації про соціальні послуги, які надаються особам, що постраждали від домашнього насильства, зокрема соціальне консультування, соціальний супровід, психологічну підтримку та кризове втручання.

Аналіз змісту новинної стрічки та тематичних публікацій свідчить про регулярне висвітлення профілактичних заходів, соціальних акцій, інформаційних кампаній та тренінгів, спрямованих на попередження домашнього насильства. Значна увага приділяється популяризації загальнонаціональних кампаній щодо протидії насильству та інформуванню населення про діяльність мобільних бригад соціально-психологічної допомоги.

Разом із тим встановлено, що вебсайт виконує не лише інформаційну, а й просвітницьку функцію, оскільки сприяє формуванню негативного ставлення до насильства та поширенню знань про механізми захисту прав

людини. Таким чином, інформаційне наповнення офіційного вебсайту Київського міського центру соціальних служб можна оцінити як достатньо змістовне та орієнтоване на підтримку постраждалих осіб, профілактику домашнього насильства й інформування громадськості щодо можливостей отримання допомоги.

Аналіз інформації, розміщеної на офіційному вебсайті Київського міського центру соціальних служб, засвідчив, що постраждалим від домашнього насильства надається комплекс соціальних послуг, спрямованих на забезпечення їхньої безпеки, захист прав та подолання наслідків насильства. Надання допомоги здійснюється відповідно до індивідуальних потреб особи та передбачає застосування комплексного підходу до вирішення проблемної ситуації. Серед основних **послуг** передбачені наступні:

- *соціальне консультування*, під час якого постраждалим надається інформація щодо їхніх прав, можливостей отримання соціальної, психологічної, правової та медичної допомоги. Соціальні працівники допомагають особам зорієнтуватися у складній життєвій ситуації та визначити подальші шляхи її вирішення;

- *соціальний супровід*, який передбачає довготривалу підтримку постраждалих осіб, оцінювання їхніх потреб, складання індивідуального плану допомоги та координацію взаємодії з іншими установами. Така послуга сприяє відновленню соціального функціонування особистості та підвищенню її здатності до самостійного вирішення життєвих проблем;

- *психологічну підтримку*, спрямовану на подолання емоційних наслідків насильства, стабілізацію психоемоційного стану та відновлення впевненості у власних силах. У разі необхідності постраждалі особи можуть бути скеровані до спеціалізованих служб, кризових кімнат, притулків або мобільних бригад соціально-психологічної допомоги;

– *інформаційна та посередницька допомога*, яка полягає у налагодженні взаємодії з правоохоронними органами, закладами охорони здоров'я, службами у справах дітей та центрами безоплатної правової допомоги.

Соціальні послуги, що надаються постраждалим від домашнього насильства, мають комплексний характер і спрямовані на забезпечення захисту, підтримки, реабілітації та соціальної інтеграції осіб, які опинилися у кризовій життєвій ситуації.

Важливим напрямом діяльності Київського міського центру соціальних служб є профілактична та інформаційно-просвітницька робота, спрямована на запобігання домашньому насильству та підвищення рівня обізнаності населення щодо шляхів його попередження. Аналіз матеріалів офіційного вебсайту засвідчив, що установа регулярно проводить інформаційні кампанії, соціальні акції, тематичні заходи, лекції, тренінги та просвітницькі зустрічі для різних категорій населення.

Особлива увага приділяється поширенню інформації про форми домашнього насильства, його наслідки, права постраждалих осіб та можливості отримання допомоги. На вебсайті систематично розміщуються інформаційні матеріали, пам'ятки, рекомендації та контакти служб підтримки, що сприяє своєчасному зверненню громадян по допомогу.

Профілактична діяльність також охоплює роботу з молоддю, сім'ями та представниками громад, спрямовану на формування культури ненасильницьких взаємин, відповідального батьківства та гендерної рівності. Таким чином, інформаційно-просвітницька діяльність установи є важливим інструментом профілактики домашнього насильства та формування безпечного соціального середовища.

На основі проведеного контент-аналізу офіційного вебсайту Київського міського центру соціальних служб можна здійснити оцінку сильних сторін та проблемних аспектів діяльності установи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Загалом діяльність центру характеризується

комплексним підходом до надання допомоги постраждалим особам, орієнтацією на міжвідомчу взаємодію та активною інформаційно-просвітницькою роботою.

Серед **сильних сторін** діяльності центру варто відзначити наявність широкого спектра соціальних послуг, доступність інформації для населення, регулярне проведення профілактичних заходів та співпрацю з різними суб'єктами системи протидії домашньому насильству. Важливою перевагою є також функціонування розгалуженої мережі соціальних служб, що дозволяє охоплювати різні категорії населення та оперативно реагувати на випадки насильства.

Разом із тим аналіз дозволив виявити окремі **проблемні аспекти**. Зокрема, на вебсайті недостатньо представлена інформація про результати діяльності установи, статистичні показники ефективності роботи та практичні кейси допомоги постраждалим особам. Крім того, частина інформації має загальний характер і не завжди містить детальні алгоритми дій для різних категорій постраждалих. Також обмежено представлено матеріали щодо оцінки якості наданих соціальних послуг та зворотного зв'язку від отримувачів допомоги (табл. 2.1.1).

Таблиця 2.1.1

**Оцінка сильних сторін та проблемних аспектів діяльності
Київського міського центру соціальних служб у сфері запобігання та
протидії домашньому насильству**

Сильні сторони діяльності	Проблемні аспекти діяльності
Наявність інформації про соціальні послуги для постраждалих осіб	Недостатня кількість статистичних даних про результати діяльності
Комплексний підхід до надання допомоги	Обмежене висвітлення показників ефективності роботи
Розвинена система соціального супроводу та консультування	Недостатня деталізація алгоритмів дій для окремих категорій постраждалих
Активна інформаційно-просвітницька діяльність	Відсутність систематизованих звітів про результати профілактичної роботи

Співпраця з правоохоронними органами, медичними та освітніми установами	Обмежена кількість матеріалів щодо оцінки якості соціальних послуг
Доступність контактної інформації та ресурсів допомоги	Недостатнє представлення відгуків отримувачів соціальних послуг
Поширення інформаційних матеріалів щодо запобігання насильству	Обмежене висвітлення успішних практик і кейсів роботи
Орієнтація на міжвідомчу взаємодію та комплексну підтримку клієнтів	Потреба в розширенні інтерактивних сервісів для звернення громадян

Таким чином, діяльність Київського міського центру соціальних служб у сфері протидії домашньому насильству можна оцінити як достатньо ефективну та таку, що відповідає основним завданням соціальної роботи. Водночас подальше вдосконалення інформаційної відкритості, розширення аналітичних матеріалів та підвищення рівня зворотного зв'язку з отримувачами послуг сприятиме підвищенню результативності роботи установи.

Узагальнення результатів контент-аналізу офіційного вебсайту Київського міського центру соціальних служб дало можливість оцінити особливості діяльності установи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Проведений аналіз засвідчив, що проблема домашнього насильства є одним із важливих напрямів роботи центру та систематично висвітлюється в інформаційних матеріалах, новинах і соціальних проєктах установи.

Встановлено, що діяльність центру має комплексний характер та охоплює надання соціальних послуг постраждалим особам, проведення профілактичної та інформаційно-просвітницької роботи, організацію соціального супроводу, консультування, психологічну підтримку та координацію взаємодії з іншими суб'єктами системи протидії домашньому насильству. Значна увага приділяється інформуванню населення про

можливості отримання допомоги, підвищенню рівня правової обізнаності громадян та популяризації ненасильницьких моделей сімейних відносин.

Результати аналізу також свідчать про наявність розвиненої системи міжвідомчої взаємодії, що дозволяє забезпечувати комплексну підтримку постраждалих осіб та оперативно реагувати на випадки насильства. Водночас виявлено потребу у більш детальному висвітленні результатів діяльності установи, статистичних показників ефективності та практичних прикладів реалізації соціальних послуг.

Отже, контент-аналіз діяльності Київського міського центру соціальних служб засвідчив, що установа активно реалізує функції із запобігання та протидії домашньому насильству, забезпечуючи соціальний захист, підтримку та інформування населення. Разом із тим подальше вдосконалення інформаційної відкритості та аналітичного супроводу діяльності може сприяти підвищенню ефективності роботи центру та рівня довіри з боку громадян.

2.2. Модель профілактики домашнього насильства

Проблема домашнього насильства потребує не лише своєчасного реагування на вже вчинені випадки насильства, а й розроблення ефективних профілактичних механізмів, спрямованих на його попередження. Важливу роль у цьому процесі відіграють соціальні працівники, які здійснюють профілактичну, консультативну, просвітницьку та координаційну діяльність. Підвищення ефективності їхньої роботи вимагає впровадження комплексних моделей профілактики, що поєднують взаємодію різних суб'єктів соціальної роботи та використання сучасних технологій допомоги. Тому актуальним є розроблення моделі профілактики домашнього насильства.

Мета запропонованої моделі профілактики домашнього насильства полягає у запобіганні виникненню насильницької поведінки в сімейному

середовищі, зниженні ризику повторних випадків насильства, підвищенні рівня обізнаності населення щодо даної проблеми та забезпеченні комплексної соціальної підтримки осіб, які перебувають у групі ризику або постраждали від домашнього насильства. Реалізація моделі спрямована на формування безпечного соціального середовища, розвиток культури ненасильницьких взаємин та зміцнення інституту сім'ї.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання** моделі:

- підвищення рівня поінформованості населення щодо проблеми домашнього насильства;
- формування навичок ненасильницької поведінки та конструктивного вирішення конфліктів;
- своєчасне виявлення осіб і сімей, які перебувають у групі ризику;
- організація соціальної, психологічної та інформаційної підтримки постраждалих осіб;
- розвиток міжвідомчої взаємодії між суб'єктами системи протидії домашньому насильству;
- підвищення професійної компетентності соціальних працівників у даній сфері.

Запропонована модель ґрунтується на низці **принципів**, які забезпечують ефективність її реалізації. Серед них важливе значення мають принцип гуманізму, що передбачає повагу до гідності та прав людини; принцип конфіденційності, який гарантує нерозголошення особистої інформації; принцип комплексності, що забезпечує поєднання різних видів допомоги; принцип індивідуального підходу, який враховує потреби кожної особи; принцип міжвідомчої взаємодії, що передбачає співпрацю різних установ і фахівців; а також принцип доступності соціальних послуг для всіх категорій населення (рис. 2.2.1).

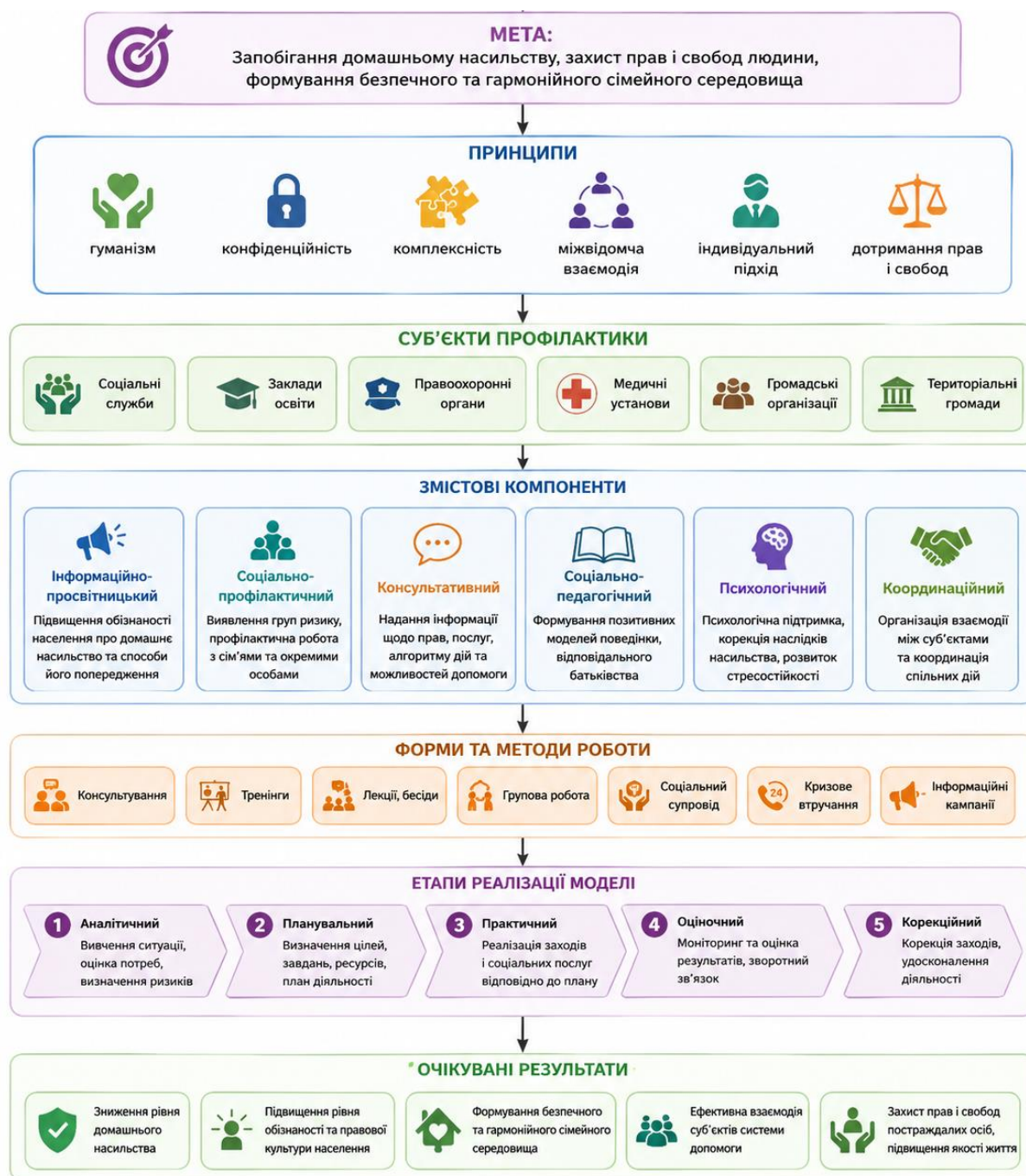

Рис. 2.1.1 Модель профілактики домашнього насильства

Ефективна реалізація моделі профілактики домашнього насильства можлива лише за умови взаємодії різних **суб'єктів**, діяльність яких спрямована на запобігання насильству, захист прав людини та надання допомоги постраждалим особам. Комплексний характер проблеми домашнього насильства зумовлює необхідність об'єднання зусиль державних установ, соціальних служб, громадських організацій та місцевих громад.

Провідну роль у реалізації моделі відіграють *соціальні служби та центри соціальних служб*, які здійснюють виявлення випадків домашнього насильства, оцінювання потреб постраждалих осіб, соціальне консультування, соціальний супровід та координацію допомоги. Саме соціальні працівники є ключовими фахівцями у процесі профілактичної та реабілітаційної роботи.

Важливими суб'єктами моделі є *заклади освіти*, які забезпечують соціально-педагогічну профілактику насильства серед дітей та молоді. Педагоги та психологи проводять просвітницькі заходи, сприяють формуванню навичок ненасильницької поведінки та здійснюють раннє виявлення дітей, які можуть бути постраждалими від насильства.

До реалізації моделі також залучаються *правоохоронні органи*, які реагують на випадки домашнього насильства, забезпечують захист постраждалих осіб та притягнення кривдників до відповідальності. Важливу функцію виконують *заклади охорони здоров'я*, які надають медичну допомогу постраждалим та фіксують наслідки насильства.

Суттєвий внесок роблять *громадські організації*, кризові центри, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги та служби безоплатної правової допомоги. Вони забезпечують додаткові можливості підтримки, консультування та захисту прав постраждалих осіб.

Основними суб'єктами реалізації моделі профілактики домашнього насильства є соціальні служби, заклади освіти, правоохоронні органи, медичні установи, громадські організації та територіальні громади. Їхня узгоджена взаємодія створює умови для комплексного вирішення проблеми домашнього насильства та підвищення ефективності профілактичної роботи.

Змістові компоненти моделі профілактики домашнього насильства відображають основні напрями діяльності, через які реалізується профілактична робота та забезпечується комплексний вплив на проблему насильства. Запропонована модель включає взаємопов'язані компоненти, кожен з яких виконує окремі функції та сприяє досягненню спільної мети –

попередженню домашнього насильства та формуванню безпечного соціального середовища.

Першим компонентом є *інформаційно-просвітницький*, який передбачає поширення знань про проблему домашнього насильства, його форми, наслідки та способи захисту. Реалізація цього компонента здійснюється через проведення інформаційних кампаній, лекцій, бесід, семінарів, соціальної реклами та розповсюдження інформаційних матеріалів.

Другим компонентом виступає *соціально-профілактичний*, спрямований на раннє виявлення сімей та осіб групи ризику, проведення профілактичної роботи та попередження виникнення насильницької поведінки. Він охоплює моніторинг соціальної ситуації, оцінювання потреб сімей та організацію необхідної підтримки.

Важливе місце займає *консультативний компонент*, який забезпечує надання інформаційної, соціальної та правової допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах або постраждали від насильства.

Не менш значущими є *соціально-педагогічний* та *психологічний компоненти*, що спрямовані на формування позитивних моделей поведінки, розвиток навичок конструктивного спілкування, психологічну підтримку та подолання наслідків пережитого насильства.

Завершальним є *координаційний компонент*, який передбачає організацію міжвідомчої взаємодії між соціальними службами, закладами освіти, медичними установами, правоохоронними органами та громадськими організаціями.

Змістові компоненти моделі утворюють цілісну систему профілактики домашнього насильства, що забезпечує комплексний підхід до попередження насильства, підтримки постраждалих осіб та координації діяльності всіх суб'єктів соціальної роботи.

Реалізація моделі профілактики домашнього насильства здійснюється **поетапно** та передбачає послідовне виконання комплексу заходів, спрямованих на попередження насильства, своєчасне виявлення проблемних ситуацій та надання необхідної допомоги особам, які перебувають у групі ризику. Запропонована модель включає п'ять взаємопов'язаних етапів.

1. *Діагностичний етап* передбачає вивчення соціальної ситуації, виявлення чинників ризику, аналіз потреб населення та визначення категорій осіб, які потребують профілактичної підтримки. На цьому етапі здійснюється збір інформації, соціальне обстеження сімей та оцінювання рівня ризику виникнення домашнього насильства.

2. *Планувальний етап* полягає у визначенні мети, завдань, форм і методів профілактичної роботи. На основі отриманих результатів розробляється план заходів, визначаються суб'єкти реалізації моделі та необхідні ресурси.

3. *Організаційно-діяльнісний* охоплює безпосередню реалізацію профілактичних заходів. На цьому етапі проводяться консультації, тренінги, лекції, інформаційні кампанії, соціальний супровід сімей та інші форми роботи, спрямовані на попередження домашнього насильства.

4. *Координаційний етап* передбачає взаємодію між соціальними службами, закладами освіти, медичними установами, правоохоронними органами та громадськими організаціями. Його метою є забезпечення комплексного підходу до вирішення проблеми та ефективне використання ресурсів.

5. Завершальним – *оцінювально-корекційний етап*, під час якого здійснюється аналіз результатів проведеної роботи, визначення її ефективності та внесення необхідних змін до змісту профілактичних заходів. Це дозволяє удосконалювати модель відповідно до актуальних потреб населення.

Поетапна реалізація моделі забезпечує системність, послідовність і результативність профілактичної діяльності у сфері запобігання домашньому насильству.

У межах реалізації моделі профілактики домашнього насильства соціальний працівник використовує **різноманітні форми та методи роботи**, які забезпечують комплексний вплив на осіб, сім'ї та громаду. Їх застосування спрямоване на попередження насильства, формування навичок безпечної поведінки, надання підтримки особам групи ризику та підвищення рівня обізнаності населення.

Серед основних **форм роботи** важливе місце займають наступні:

– *індивідуальна робота* передбачає проведення консультацій, соціального супроводу, профілактичних бесід та надання адресної допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах.

– *групова форма* реалізується через тренінги, групи підтримки, тематичні заняття та дискусії, що сприяють розвитку навичок ненасильницького спілкування та конструктивного розв'язання конфліктів.

– *масова форма* роботи включає інформаційні кампанії, соціальні акції, лекції, форуми та просвітницькі заходи для широких верств населення.

У процесі реалізації моделі застосовуються різноманітні методи соціальної роботи. Провідне місце займає метод соціального консультування, який забезпечує надання інформаційної, соціальної та правової підтримки. Важливими є методи соціального супроводу та кризового втручання, спрямовані на підтримку осіб, які перебувають у ситуації ризику або постраждали від насильства. Значна увага приділяється профілактичним методам, зокрема інформаційно-просвітницькій роботі, соціально-педагогічному впливу, тренінговим технологіям та методам формування соціально відповідальної поведінки.

Поєднання різних форм і методів роботи забезпечує комплексність профілактичної діяльності, сприяє попередженню домашнього насильства та

підвищує ефективність професійної діяльності соціального працівника у межах реалізації запропонованої моделі.

Очікуваними результатами впровадження моделі профілактики домашнього насильства є:

- підвищення рівня обізнаності населення щодо сутності домашнього насильства, його форм, наслідків та механізмів захисту прав постраждалих осіб;

- формування культури ненасильницьких взаємин у сім'ї та суспільстві, розвиток навичок конструктивного спілкування і мирного вирішення конфліктів;

- зниження рівня толерантності до насильства серед населення та формування негативного ставлення до будь-яких його проявів;

- своєчасне виявлення осіб і сімей групи ризику, що дозволить попереджати виникнення кризових ситуацій та випадків домашнього насильства;

- покращення доступності соціальних послуг для осіб, які постраждали від домашнього насильства або перебувають у складних життєвих обставинах;

- підвищення ефективності соціального супроводу та консультування, що сприятиме подоланню наслідків насильства та відновленню соціального функціонування постраждалих осіб;

- забезпечення комплексної соціальної, психологічної та правової підтримки особам, які потребують допомоги та захисту;

- посилення міжвідомчої взаємодії між соціальними службами, закладами освіти, охорони здоров'я, правоохоронними органами та громадськими організаціями;

- підвищення професійної компетентності соціальних працівників у питаннях профілактики та протидії домашньому насильству;

- удосконалення методів і технологій соціальної роботи шляхом впровадження сучасних профілактичних, інформаційно-просвітницьких та тренінгових програм;
- зростання рівня соціальної безпеки у громаді та зміцнення системи соціального захисту населення;
- зменшення кількості випадків домашнього насильства завдяки реалізації комплексних профілактичних заходів;
- формування відповідального ставлення до сімейних цінностей, взаємоповаги та дотримання прав людини у сімейному середовищі;
- підвищення рівня довіри населення до соціальних служб та інших суб'єктів, які здійснюють діяльність у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Таким чином, реалізація запропонованої моделі сприятиме підвищенню ефективності профілактичної діяльності, зміцненню міжвідомчої співпраці, покращенню якості соціальних послуг та створенню безпечного середовища для життя, розвитку і захисту прав людини.

Висновки до другого розділу

У другому розділі було досліджено практичні аспекти професійної діяльності соціального працівника у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також розроблено модель профілактики даного явища.

У результаті контент-аналізу діяльності Київського міського центру соціальних служб встановлено, що проблема домашнього насильства є одним із пріоритетних напрямів роботи установи. Аналіз офіційного вебсайту засвідчив наявність системної діяльності щодо інформування населення, надання соціальних послуг постраждалим особам, здійснення профілактичних заходів та організації міжвідомчої взаємодії. Визначено, що центр забезпечує

соціальне консультування, соціальний супровід, психологічну підтримку, кризове втручання та перенаправлення клієнтів до спеціалізованих служб допомоги. Водночас виявлено окремі проблемні аспекти діяльності, зокрема недостатнє висвітлення статистичних результатів роботи, обмежену кількість аналітичних матеріалів та потребу у розширенні інформаційної відкритості щодо ефективності реалізованих заходів.

На основі теоретичного аналізу та результатів дослідження було розроблено модель профілактики домашнього насильства, яка спрямована на попередження виникнення насильницької поведінки, своєчасне виявлення осіб і сімей групи ризику, підвищення рівня обізнаності населення та забезпечення комплексної підтримки постраждалих осіб. Визначено мету, завдання, принципи, суб'єктів реалізації та змістові компоненти моделі. Запропонована модель охоплює інформаційно-просвітницький, соціально-профілактичний, консультативний, соціально-педагогічний, психологічний і координаційний компоненти, що забезпечують комплексний підхід до профілактики домашнього насильства.

Також обґрунтовано етапи реалізації моделі та визначено основні форми і методи роботи соціального працівника, серед яких соціальне консультування, соціальний супровід, кризове втручання, тренінгова діяльність, інформаційно-просвітницька робота та міжвідомча взаємодія. Встановлено, що впровадження моделі сприятиме підвищенню рівня правової та соціальної обізнаності населення, формуванню ненасильницьких моделей поведінки, покращенню якості соціальних послуг та зміцненню міжвідомчої співпраці.

Отже, результати проведеного дослідження підтверджують доцільність використання комплексного підходу до профілактики домашнього насильства та необхідність постійного вдосконалення професійної діяльності соціальних працівників. Запропонована модель може бути використана у практичній

діяльності соціальних служб з метою підвищення ефективності заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було досягнуто поставленої мети та виконано визначені завдання щодо вивчення професійної діяльності соціального працівника у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

1. Проаналізовано поняття домашнього насильства, його види, причини, фактори ризику та наслідки. Встановлено, що домашнє насильство є складним соціальним явищем, яке порушує права і свободи людини та негативно впливає на фізичне, психічне і соціальне благополуччя особистості. З'ясовано, що основними видами домашнього насильства є фізичне, психологічне, сексуальне та економічне насильство, які можуть проявлятися як окремо, так і в комплексі. Визначено, що причини виникнення домашнього насильства мають багатфакторний характер і пов'язані з психологічними, соціальними, економічними та культурними чинниками. Доведено, що наслідки домашнього насильства поширюються не лише на постраждалу особу, а й на сім'ю та суспільство в цілому, зумовлюючи необхідність комплексних заходів щодо його попередження та подолання.

2. Охарактеризовано зміст, функції та основні напрями професійної діяльності соціального працівника у роботі з постраждалими від домашнього насильства. Встановлено, що професійна діяльність соціального працівника має комплексний характер та спрямована на забезпечення соціального захисту, підтримки та реабілітації постраждалих осіб. Визначено, що основними функціями соціального працівника є діагностична, консультативна, захисна, профілактична, координаційна та реабілітаційна. З'ясовано, що до основних напрямів діяльності належать виявлення випадків домашнього насильства, соціальне консультування, кризове втручання, соціальний супровід, психологічна підтримка, профілактична робота та міжвідомча взаємодія. Доведено, що ефективність професійної діяльності

значною мірою залежить від рівня сформованості професійних компетентностей соціального працівника.

3. Досліджено технології та методи соціальної роботи у сфері запобігання домашньому насильству. Встановлено, що найбільш ефективними технологіями є соціальний супровід, консультування, кризове втручання, психологічна підтримка, профілактична робота, соціально-педагогічні та інформаційно-просвітницькі технології. Визначено значення тренінгових технологій і групових форм роботи у формуванні навичок ненасильницької поведінки та підвищенні рівня правової обізнаності населення. Обґрунтовано важливість міждисциплінарного підходу та міжвідомчої взаємодії як необхідних умов ефективної профілактики домашнього насильства.

4. Здійснено аналіз діяльності Київського міського центру соціальних служб у сфері протидії домашньому насильству. Результати контент-аналізу офіційного вебсайту установи засвідчили наявність комплексної роботи щодо надання соціальних послуг постраждалим особам, проведення профілактичних заходів та інформаційно-просвітницької діяльності. Виявлено сильні сторони діяльності установи, серед яких комплексний підхід до надання допомоги, міжвідомча взаємодія та активна профілактична робота. Водночас визначено окремі напрями вдосконалення, пов'язані з підвищенням рівня інформаційної відкритості та висвітленням результатів діяльності.

На основі результатів дослідження розроблено модель профілактики домашнього насильства, яка включає мету, завдання, принципи, суб'єктів реалізації, змістові компоненти, етапи впровадження, форми та методи роботи соціального працівника. Запропонована модель спрямована на підвищення ефективності профілактичної діяльності, удосконалення міжвідомчої взаємодії та забезпечення комплексної підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства або перебувають у групі ризику.

Таким чином, результати дослідження підтвердили, що професійна діяльність соціального працівника є важливою складовою системи

запобігання та протидії домашньому насильству. Ефективність цієї діяльності забезпечується використанням сучасних технологій соціальної роботи, розвитком професійних компетентностей фахівців, міжвідомчою взаємодією та впровадженням комплексних профілактичних моделей, спрямованих на захист прав людини та формування безпечного соціального середовища.

ДЕКЛАРАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ГШІ

Автори заявляють про використання генеративного ШІ у процесі дослідження та підготовки рукопису. Відповідно до таксономії GAIDeT (2025), наведені нижче завдання були делеговані інструментам генеративного ШІ за повного людського нагляду:

- Генерування ідей
- Вибір методів дослідження
- Вичитування та редагування
- Виявлення трендів

Використаний інструмент генеративного ШІ: ChatGPT.

Повну відповідальність за фінальний рукопис несуть автори.

Інструменти генеративного ШІ не зазначаються як автори та не несуть відповідальності за кінцеві результати.

Декларацію подала: Єлизавета ХЛЄБНІКОВА

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрєєнкова В. Л., Аносова Ю.В . Запобігання та протидія проявів насильства діяльності закладів освіти. Навчально-методичний посібник/ Андрєєнкова В. Л., Байдик В. В., Войцях Т .В., Калашник О. А. та ін. Київ : ФОП Нічога С.О. 2020. 196 с.
2. Блага А. Актуальні проблеми протидії домашньому насильству : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 208 с.
3. Бондаренко М. С., Кальницька К. О. Домашнє насильство: причини, ознаки, методи попередження. *Протидія домашньому насильству: реалії і перспективи* : збірник тез Обласної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 24 жовтня 2019 р.) / Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, ЧНТУ, 2019. С. 40-43.
4. Бугайчук К., Дрозд В. Поняття, види та механізми вчинення домашнього насильства. *Current Problems of the Development of Science: Trends and Innovations: proceedings of the XIX International Scientific and Practical Conference (Oslo, Norway, May 13-16, 2025)*. Oslo, Norway, 2025. С. 163-166.
5. Веретенко Т., Климчук Я. Технології соціальної роботи із жінками, які постраждали від домашнього насильства. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 33. С. 286-291.
6. Гурковська К. А. Протидія домашньому насильству: міжнародний досвід. *Альманах міжнародного права*. 2015. Вип. 24. С. 97-104.
7. Дуля А., Діброва О. Сімейне насильство як соціальна проблема. *Соціальна робота: реалії та перспективи*: зб. наук. пр. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 9-10 трав. 2024 р.). м. Полтава, 2024. С. 15-17.
8. Запобігання та протидія домашньому насильству. Департамент соціальної та ветеранської політики. URL: <https://dsp.kyivcity.gov.ua/zapobihannia-ta-protydiia-domashnomu-nasylstvu>.
9. Калініна А. Демура М. Протидія домашньому насильству: виклики та відповіді у фокусі кримінально-правового регулювання. *Вісник*

кримінологічної асоціації України. 2026. № 2(38). Ч. 1.
<https://doi.org/10.31498/2617-2038.15.2026>.

10. Коваленко І. Поняття та види домашнього насильства в Україні. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 5(33). С. 131-140.

11. Ковальова О. Детермінанти домашнього насильства в умовах воєнного стану. *International scientific journal «Internauka». Series: «Juridical sciences»*. 2026. № 1(95). <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2026-1-11800>.

12. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству : документ № 994_001-11 від 11.05.2011 р. : станом на 20.06.2022 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text.

13. Кравченко О., Заболотна О., Скочко М. Аспекти соціальної роботи з жінками, які зазнали насилля. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2019. № 3. <https://doi.org/10.31499/.3.2019.190395>.

14. Марценюк Л. Удосконалення сутності поняття «домашнє насильство». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2(123). С. 203-209.

15. Мережа центрів соціальних служб м. Києва. URL: <https://kmcss.kyiv.ua/>.

16. Мироненко А., Кульмін М. Теоретичні засади соціальної роботи з жертвами насильства. *Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі*: матер. VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 15 жовт. 2025 р.). Запоріжжя, 2025. С. 90-96.

17. Мілорадова Н. Ретроспективний аналіз науково-психологічних концепцій домашнього насильства. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2023. № 4 (103). С. 377-390.

18. Мірошніченко О., Михайліна Т. Насильство в сім'ї: соціально-правова сутність та засоби протидії. *Історія, філософія, право*. 2016. № 8. Т. 2. С. 142-148.

19. Николаєва В., Зайцева А. Український досвід соціальної реабілітації постраждалих від домашнього насильства дітей в умовах воєнного стану. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування*. 2026. № 15. Т. 1. <https://doi.org/10.31498/2617-2038.15.2026>.

20. Николаєва В., Малярчук Н. Концептуальні основи гендерно орієнтованої соціальної роботи з жінками-ВПО в Україні. *Соціальна робота та психологія: освіта і наука*. 2026. № 2. <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2026-2-20>.

21. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України № 2229-VIII від 07.12.2017 р. : станом на 19.12. 2024 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

22. Протидія домашньому насильству та торгівлі людьми. Мережа центрів соціальних служб м. Києва. URL: <https://kmcss.kyiv.ua/sotsialni-posluhy/protydiya-nasylstvu/>.

23. Репан М. Співвідношення гендерно-обумовленого та домашнього насильства: поняття, характеристика та загальний огляд законодавства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1 (116). С. 312-318.

24. Соціальна робота з сім'ями: теорії моделі, ефективні практики: колективна монографія. / Кол. авт. : С. Чернета, В. Петрович, Л. Мартіросян, А. Колосок, Є. Дурманенко, І. Бичук, В. Майборода, А. Конончук, О. Белкіна-Ковальчук, В. Петрук, Н. Корпач, Т. Мартинюк, А. Скіць, В. Лютий; за загальною редакцією В. Петровича, С. Чернети. Луцьк : ФОП Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2021, 323 с.

25. Технології соціальної роботи: навч. посіб. / О. Агарков (керівник авт. кол.), Д. Арабаджієв, Т. Єрохіна, В. Кузьмін, І. Мещан, В. Попович. Запоріжжя : вид. комплекс АТ «Мотор Січ», 2015. 487 с.

26. Тичина Д. Доктринальні підходи до визначення домашнього насильства та його ознак. *Держава та регіони. Серія : Право*. 2023. № 2(80). С. 227-233.

27. Шамрицький Д. Поняття «злочин, пов'язаний з домашнім насильством»: тлумачення та застосування у судовій практиці. *Історико-правовий часопис*. 2024. № 1. Т. 22. <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2024-1/11>.

28. Шиделко А., Шимко Л. Сутність поняття та види домашнього насильства над жінками. *Innovations And Prospects Of World Science: Proceedings of II International Scientific and Practical Conference (Vancouver, Canada, 6-8 October 2021)*. Vancouver, Canada. С. 386-394.

29. Юрків Я. Сутність та зміст соціального феномену “насильство в сім’ї”. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2013. Вип. 27. С. 234-237.

30. Suchikova Y., Tsybuliak N.; Teixeira da Silva J. A.; Nazarovets S. GAIDeT (Generative AI Delegation Taxonomy): A taxonomy for humans to delegate tasks to generative artificial intelligence in scientific research and publishing. Accountability in Research, in press. 2025. <https://doi.org/10.1080/08989621.2025.2544331> (дата звернення: 19.04.2025).